

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра екології та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. директора навчально-наукового інституту біологічних і харчових технологій

Катерина БЕРЕЗЕНКО

« 31 » серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І АУДИТ

Спеціальність _____ 101 Екологія _____

Освітня програма _____ Екологія _____

Освітній рівень _____ магістр _____

Навчально-науковий інститут _____ біологічних і харчових технологій _____

Робоча навчальна програма дисципліни «Екологічний менеджмент та аудит»
для студентів спеціальності 101 Екологія
«31» серпня 2020 року - 9 с.

Розробники:

Коробкова Ганна Володимирівна, в. о. завідувачки кафедри екології та безпеки
життєдіяльності, канд. географ. наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології та безпеки
життєдіяльності

Протокол від «19» червня 2020 року № 7

В. о. завідувача кафедри
«19» червня 2020 р.

(підпис)

Ганна КОРОБКОВА

Схвалено науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту
біологічних і харчових технологій

Протокол від «31» серпня 2020 р. №8

Голова
«31» серпня 2020 р.

(підпис)

Наталія АФУКОВА

1. Опис навчальної дисципліни

<u>Найменування показників</u>	<u>Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень</u>	<u>Статус навчальної дисципліни</u>	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
<u>Кількість кредитів 6,0</u>	<u>Галузь знань:</u> <u>10 Природничі науки</u>	<u>Обов'язкова за вибором вчз</u>	
<u>Індивідуальне науково - дослідне завдання - не передбачено</u>	<u>Спеціальність:</u> <u>101 Екологія</u>	Рік підготовки:	
<u>Загальна кількість годин - 180</u>		<u>1-й</u>	<u>1-й</u>
		Семестр	
		<u>1-й</u>	<u>1-й</u>
<u>Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 5 самостійної роботи студента - 10</u>	<u>Освітній рівень:</u> <u>магістр</u>	Лекції	
		<u>28 год.</u>	<u>8 год.</u>
		Практичні, семінарські	
		<u>32 год.</u>	<u>10 год.</u>
		Лабораторні	
		<u>год.</u>	<u>год.</u>
		Самостійна робота	
<u>120 год.</u>	<u>162 год.</u>		
<u>Мова навчання:</u> <u>українська</u>		У тому числі:	
		Індивідуальні завдання: <u>0 год.</u>	
		<u>Форма підсумкового контролю: екзамен</u>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета викладання дисципліни — засвоїти теоретичні і практичні основи з екологічного менеджменту і аудиту; набути специфічних знань і навичок з організації її екологічного управління.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Екологічний менеджмент та аудит» є :

- набуття навичок із вирішення організаційних і технологічних завдань екологічного менеджменту і аудиту;
- викладення особливостей проведення екологічного менеджменту і аудиту в Україні.

2.3. Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування програмних компетентностей:

ФК14. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК15. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.

3. Результати навчання

ПР05. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПР09. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПР10. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища

ПР11. Уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси з питань екології, природокористування та захисту довкілля.

ПР12. Уміти оцінювати ландшафтне і біологічне різноманіття та аналізувати наслідки антропогенного впливу на природні середовища.

ПР13. Уміти оцінювати потенційний вплив техногенних об'єктів та господарської діяльності на довкілля.

4. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліни, які мають бути вивчені раніше: обов'язкові дисципліни рівня бакалавр.

5. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи екологічного менеджменту

- 1.1. Об'єкт і предмет екологічного менеджменту
- 1.2. Мета і завдання дисципліни
- 1.3. Зв'язок курсу з іншими дисциплінами

Тема 2. Методологічні основи менеджменту

- 2.1. Сутність понять "управління" та "менеджмент"
- 2.2. Мета та задачі менеджменту
- 2.3. Історичні етапи розвитку менеджменту в світі та в Україні

Тема 3. Функції менеджменту

- 3.1. Планування як функція менеджменту
- 3.2. Підприємство, його роль та значення
- 3.3. Функція менеджменту «мотивація»
- 3.4. функція менеджменту «контроль»

Тема 4. Система управління і класифікація методів управління

- 4.1. Сутність і класифікація методів менеджменту
- 4.2. Економічні методи менеджменту
- 4.3. Адміністративно-організаційні методи менеджменту
- 4.4. Соціально-психологічні методи менеджменту
- 4.5. Особливості застосування методів менеджменту в ринкових відносинах

Тема 5. Управлінські рішення в менеджменті

- 5.1. Природа, сутність та класифікація рішень у сфері менеджменту
- 5.2. Умови прийняття управлінських рішень
- 5.3. Технологія розробки рішень
- 5.4. Моделі та методи оптимізації рішень

Тема 6. Формування системи екологічного менеджменту в Україні

- 6.1. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту.
- 6.2. Історичні аспекти розвитку понять ISO та EMAS.
- 6.3. Перспективи розвитку екологічного менеджменту в Україні.

Тема 7. Методологічні основи екологічного менеджменту

- 7.1. Системний підхід у дослідженні екологічного менеджменту.
- 7.2. Екологічний менеджмент як ключова домінанта сталого розвитку.
- 7.3. Концепція запровадження екологічного менеджменту в Україні.

Тема 8. Теоретичні основи екологічного аудиту

- 8.1. Основні поняття екологічного аудиту
- 8.2. Завдання і типи екологічного аудиту
- 8.3. Об'єкт, суб'єкт та сфера застосування екологічного аудиту

Тема 9. Екологічна сертифікація в системі екологічного управління підприємством

- 9.1. Методологія дослідження екологічної сертифікації та понятійний апарат
- 9.2. Законодавчо-нормативні механізми забезпечення розвитку Екологічної сертифікації
- 9.3. Екологічна сертифікація в контексті вимог екологічної безпеки

Тема 10. Екологічний маркетинг, інжиніринг та маркування в системі екологічного менеджменту та аудиту

- 10.1. Особливості екологічного маркетингу
- 10.2. Екологічний інжиніринг на підприємстві
- 10.3. Екологічне маркування як вид екологічної декларації

Тема 11. Екологічне страхування в системі екологічного менеджменту

- 11.1. Основні поняття екологічного страхування
- 11.2. Об'єкт, суб'єкт та завдання екологічного страхування
- 11.3. Порядок виплати страхових відшкодувань
- 11.4. Умови укладання угоди про екологічне страхування

Тема 12. Роль і місце оцінки впливу на довкілля у системі державного управління

- 12.1 Мета і завдання оцінки впливу на довкілля
- 12.2 Принципи оцінки впливу на довкілля
- 12.3 Учасники оцінки впливу на довкілля
- 12.4 Етапи проведення оцінки впливу на довкілля

6. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
ТЕМА 1. Теоретичні основи екологічного менеджменту	14	2	2			10	14	2	2		10
ТЕМА 2. Методологічні основи менеджменту	14	2	2			10	14	2	2		10
ТЕМА 3. Функції менеджменту	14	2	2			10	14	2	2		10
ТЕМА 4. Система управління і класифікація методів управління	14	2	2			10	14				14
ТЕМА 5. Управлінські рішення в менеджменті	14	2	2			10	14				14
ТЕМА 6. Формування системи екологічного менеджменту в Україні	14	2	2			10	14				14
ТЕМА 7. Методологічні основи екологічного менеджменту	16	2	4			10	16				16
ТЕМА 8. Теоретичні основи екологічного аудиту	16	4	4			8	16	2	2		12
ТЕМА 9. Екологічна сертифікація в системі екологічного управління підприємством	16	2	2			12	16				16
ТЕМА 10. Екологічний маркетинг, інжиніринг та маркування в системі екологічного менеджменту та аудиту	16	4	4			8	16				16
ТЕМА 11. Екологічне страхування в системі екологічного менеджменту	16	2	2			12	16				16
ТЕМА 12. Роль і місце оцінки впливу на довкілля у системі державного управління	16	2	4			10	16		2		14
Усього годин	180	28	32			120	180	8	10		162

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ФН	Заочна ФН
1	Теоретичні основи екологічного менеджменту	2	2
2	Стратегія розвитку підприємства	2	
3	Вплив діяльності підприємства на стан навколишнього природного середовища	4	2
4	Теоретичні аспекти екологічного аудиту	2	2
5	Системний підхід в управлінні підприємством	2	
6	Екологізація організаційної структури управління підприємством	2	
7	Теоретичні засади екологічної сертифікації	2	2
8	Екологічний підхід до оздоровлення підприємства	2	
9	Методологія дослідження екологічного менеджменту	2	
10	Міжнародні стандарти серії ISO 14000 як основа системи екологічного менеджменту	2	2
11	Державний екологічний менеджмент	2	
12	Екологічна оцінка господарських рішень	2	
13	Бізнес, ринок і охорона навколишнього середовища	2	
14	Оцінка впливу на довкілля	2	
15	Місце і роль екологічного аудиту в управлінні природокористуванням	2	

8. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до Типового положення про організацію та проведення поточного і семестрового контролю результатів навчання студентів Луганського національного аграрного університету (посилання на сайті ЛНАУ - https://lnau.in.ua/DOCS/NormDocs/Pologennya_pro_provedennya_kontrolya.pdf).

11. Форми поточного та підсумкового контролю і засоби діагностики результатів навчання

11.1. Поточний контроль проводиться у вигляді опитування.

11.2. Підсумковий контроль проводиться у вигляді екзамену.

11.3. Засобами діагностики результатів навчання є стандартизовані тести.

11.4. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль															Семестровий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	40	100

T1, T2 ... T15 – теми практичного заняття.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Ноутбук Dell Inspiron 3593 - 1 шт.,
 Програмне забезпечення Windows 10, Office 365)
 Проектор Acer X1123NP (2020 р.) 1 шт.
 Екран (мобільний, 90") (2020 р.) 1 шт.

13. Рекомендовані джерела інформації

13.1. Навчальна та інша література

1. Хом'як О.А. «Екологічний менеджмент і аудит підприємств аграрного сектору»: навчальний посібник для студентів екологічного факультету за кредитно-трансферною накопичувальною системою організації освітнього процесу / О.А. Хом'як, Н.Є. Гриневич, Н.М. Присяжнюк, Ю.В. Куновський, О.Р. Михальський. – Біла Церква, 2018. – 88 с.
2. Шлапак Н. С. Екологічний менеджмент : підручник / Н. С. Шлапак, В. С. Волошин, Т. В. Серкутан. – Маріуполь : ПДТУ, 2016. – 205 с.
3. Карлова О. А. Основи менеджменту і маркетингу / О. А. Карлова, С. І. Плотницька, М. К. Гнатенко. – Харків : Друк. Мадрид, 2016. – 227 с.
4. Караїм О.А. Екологічний менеджмент і аудит: методичні рекомендації до практичних робіт. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 260 с.
5. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.
6. Галушкіна Т.П., Грановська Л. М. Екологічний менеджмент та аудит: Навчальний посібник. (в II частинах) – Херсон, 2012. – 421 с.

13.2. Електронні ресурси

1. Офіційний сайт Держгеокадастру України – <http://land.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державного агентства водних ресурсів – <http://www.scwm.gov.ua>
3. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів – <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index>
4. Офіційний сайт Верховної Ради України – Законодавча база – <http://zakon.rada.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України – <http://menr.gov.ua>
6. Екологічні стандарти – <http://normative.org.ua>; <http://minregionbud.gov.ua>